

ЕЛИН ПЕЛИН - „ПО ЖЪТВА“

ПЕСЕНТА - МОЛИТВА И ЛЮБОВЕН ЗНАК

В далечната 1949 г., вече седемдесет и две годишният, Елин Пелин споделя: „И е по-хубаво да знаеш края, отколкото началото. Началото все ще се налучка, края трябва да те ръководи винаги, защото в края ти искаш да кажеш нещо на хората.“ Вероятно воден от своята авторска интуиция и дългогодишен писателски опит, сладкодумецът Пелинко (както са го наричали най-близките му е стигнал до това прозрение, което е оставило дълбок отпечатък върху творчеството му. Това се усеща и в разказа му „По жътва“, където „страшното“ се долавя в началната картина. Повтарящите се синоними: „жега“, „огън“, „жар“, „мараня“, „пожар“, внушават физическата осезаемост на летния ден. Но, от друга страна изразяват същността на селския труд чрез нарисуваната природна картина. Нивите са „златни“, жътвата - „усилна“, селяните - „работливи“. Хората се проявяват в труда, той е техният начин на живот, естествена изява на природосъобразен инстинкт, защото трудът създава, твори. Елин-Пелиновите селяни не се плашат от страшната жега. За тях трудът е ритуал и жертва. Те следват циклите на природния календар, защото са в неразрушима и първична връзка с него. Живеят според природните закони - милостиви или бездушни. За тях природата е Бог: „Бог тия дни даде страшна жега.“, „Бог обилно нас-пори тая година.“ И ободрени от неговата милост, те трупат златни снопи. От човешките души се изтръгват благодарствени молитви, които озвучават безмълвната природна картина, нарисувана в началото на разказа - насищат я с гласове и песни. Полето запява за благодарност, надежда и любов. Думата „песен“ се повтаря неколkokратно, за да обходи полето открай докрай. Трудът е възродил първичната жизненост на човека и той, усетил духовната сила на надеждата, благославя и възприема жътвата като празник за душата. Песента е молитва, отправена към Бога, но и любовен знак. От общия план Елин Пелин извежда и показва в близък план Никола и Пенка. Без да ги описва, без да разказва историята на тяхната любов, писателят ги представя като гласове. Чрез тях разкрива чистотата на обичта, мечтателността на обикновения човек.

Гласът на Пенка: „ Висок, звънлив и треперящ“, носи волност и младост, обич и надежда. Този глас се откроява и извайва представата за една чиста, нежна и хубава селска девойка. Тя се себеизразява с песента, която се носи стремително и гордо. Лети със своите послания към левент Никола. Той откликва с радостно нетърпение, защото е докоснат от „ китни мили хубави думи“, изпратени му с много любов.

Любовта и надеждата осветяват селския труд: „Над полето, сякаш с кръст в ръка...“

„Но ето,...“

Разказите на Елин Пелин много често променят сюжетния си ход чрез находчивата употребата на противопоставителния съюз „но“, който неочаквано преобръща събитията. Връща действието към загатнатото усещане за идващо, „страшно“ зло в началото на творбата: „Но ето, че дотича из далечното краище босоного хлапе и уплашено обади, че Пенка примряла от жега. “

Ужас обхваща всички. За да представи покрусата сред хората от тъжната и злокобна вест, писателят използва кратки изречения, всяко на нов ред:

Грозната вест се разнесе из уста в уста по цялото поле.

Пенка примряла от жега!

Боже! Пак жертва!

Поразени от тази несправедливост, селяните се молят: „Боже, дано лъжа бъде!“ За тях девойката е жертва на природната стихия, с която е заплатена богатата жътва. В народните поверия за жертва се взема най-милото и ето защо Елин Пелин е отделил художествените образи на Пенка и Никола от останалите жътвари, изразил е чрез тях надеждата за една любов. Контрастът между любов и смърт

задълбочава страданието, внушава усещането за неизмерима болка. Творецът описва Пенка веднага след смъртта ѝ:

Край златен сноп бе паднала възник, като с куршум ударена, Пенка - селско дете обичливо. Бяла пребралка небрежно бе паднала над чело да засени хубавото и лице. Тъмнееха гъсти ресници, мъртвешки склопени. Из полуоткрити уста бе потекла струйка алена кръв и обагрила бялата ѝ гушка. Едната ѝ ръка още държеше острия сърп, другата грижливо стискаше ръкойка класове.

Багрите от фолклора: „златно“, „бяло“, „алено“, разкриват хубостта на девойката, усилват трагичността на смъртта. Народните думи: „възнак“, „засени“, „гушка“, разкриват неотвратимостта на случилото се. Любовната песен, прекъсната от смъртта, трагично прелива в риданието на Никола по скъпата загуба.

Краят на творбата - описанието на жегата и полето, напомня началото, но колко силно и горестно е изразена скръбта. Ако в началото на разказа трудът е свещенодействие, в края той се превръща в жертвоприношение. В композиционната рамка на разказа е събран целият живот на селянина, изпълнен с покрусени надежди, с песен и тъга, любов и смърт. Може би заради това наричаме Елин Пелин „майстор“ на късия разказ и сладкодумец, който носи в сърцето си непресхваща любов към българския селянин.